

Aromia-sommar

Av Håkan Gustafson

Efter tjugo år som coleopterolog fick jag i somras äntligen uppleva *Aromia moschata*, myskbock, ute i naturen. Denna sagolikt vackra långhorning har gäckt mig alltsedan mitt skalbaggsletande startade, under tidigt 80-tal uppe på Omberg, tillsammans med mina inspiratörer Sven Lennartsson och Kjell Antonsson. Trots tjugo år av spanande upp i gamla halvdöda sälgar i såväl Östergötland, Närke som Södermanland har jag inte lyckats få syn på den ståtliga, ofta 3 cm långa, metalliskt gröna långhorning. - Inte förrän sommaren 2003!

Under min eskilstunatid har jag många gånger stannat till vid den risiga grova sälgen som växer nära scoutstugan i Snopptorp (ja det heter faktiskt så), strax nedanför där Ingemar Struwe bor. Också den grova sälgen, med den imponerande omkretsen 227 cm, i Vilsta naturreservat har dragit till sig mina blickar genom åren ända tills kommunen, som ansvarar för reservatets skötsel, sågade ner den. - Den var visst lite murken!

Den varma sommardagen 2003-07-19 var jag ute på en cykelrunda söder om Eskilstuna. Vägen hem gick över det gamla tippområdet vid Viptorp. I de igenväxande ruderatmarkerna blommade ett tätt bestånd av palsternacka, *Pastinaca sativa*. Lockad av blomsterprakten hoppade jag av cykeln och gav mig in i det gulgröna floret av blommor. I skenet av eftermiddagssolen surrade det av steklar och flugor vilka, liksom jag, lockats av palsternacksblommorna. Den rödbruna flugbaggen *Rhagonycha fulva* kröp omkring i mängder i blommorna, flera parvis. Den svarta knäpparen, *Athous hirtus*, fanns också där.

På vägen tillbaka mot cykeln fick jag syn på ett stort, men samtidigt också graciöst, djur som klängde på en flock av palsternacksblommor; Myskbock! *Aromia moschata*, - O så vacker! Den stora skalbaggen med de långa antennerna var helt oskygg och lät sig beskådas utan något som helst tecken på rädsla. Efter en snabb blick runtomkring konstaterade jag att det växte gott om sälgar av olika åldrar i grannskapet. Terrängen var halvöppen så flertalet av träden fick rikligt med solljus.

Dagen därpå, 2003-07-20, var också solig och varm. Förmiddagens utflyktsmål blev självfallet Viptorp med omnejd. Nu var siktet inställt på risiga halvdöda sälgar, gärna med blommande örter växande intill. - Jag banade mig fram genom det täta fältskiktet dominerat av åkertistel, palsternacka och på sina håll även brännässla. Där framme vid ett bryn hade en halvstor sälg blåst av och runt omkring växte rikligt med blommande palsternackor. Det var vindstilla och förmiddagssolen gassade så starkt att klimatet kändes tropiskt. Plötsligt blänkte det till på en flock av palsternacksblommor, - myskbock! Jag lyfte blicken, och där på en annan blomflock satt ytterligare en myskbock. Då hände det som gör denna dag oförglömlig. Den närmaste myskbocken, bara en halvmeter mitt framför mig, lyfte på täckvingarna, höjde sina långa antenner, fällde ut sina flygvingar och lättade majestätiskt från sin blomflock. Den stora metallgröna långhorningen flög långsamt, ja mycket långsamt, upp genom luften och landade några meter bort på den avblåsta sälgen.

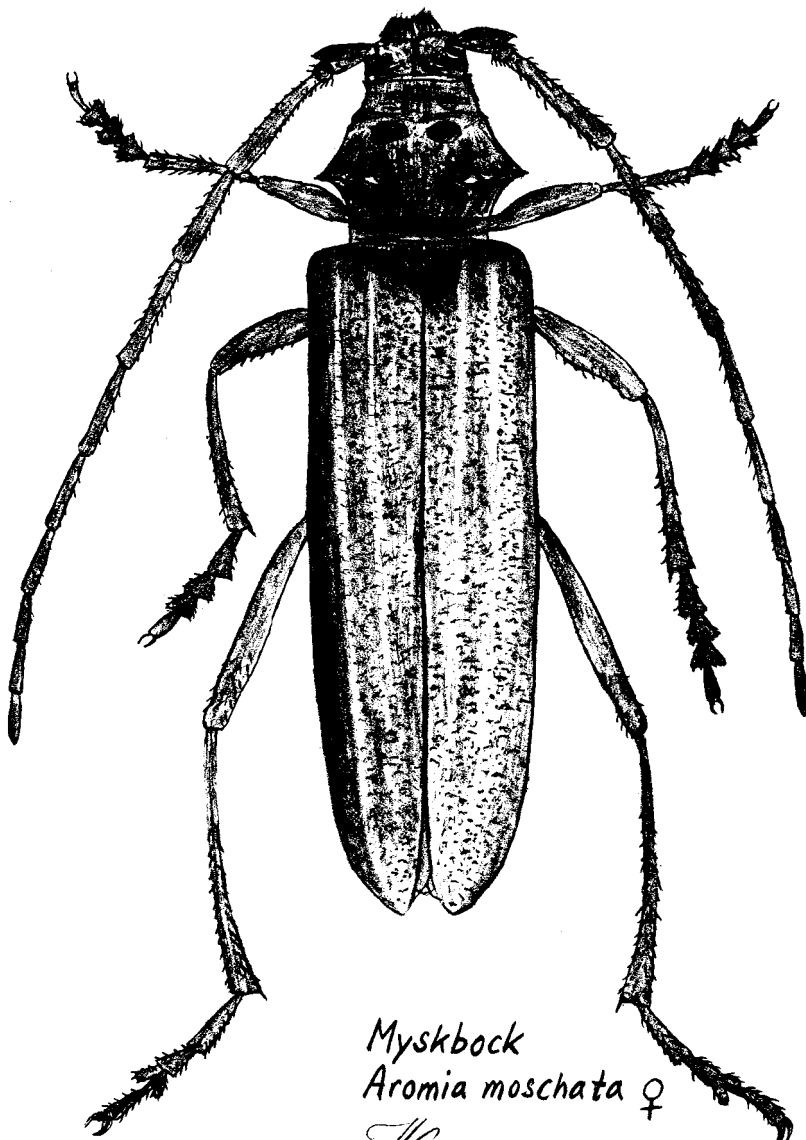
Eftermiddagen 2003-07-20, salig av Aromia-upplevelserna, gick cykelturen till Berga, väster om Eskilstuna. Tanken var att söka upp sötvedel, *Astragalus glycyphyllos*, som enligt Sörmlands flora ska växa där. Där det finns sötvedel finns det också en chans att sötvedelspetsviveln, *Apion astragali*, har sökt sig dit. Sötvedelspetsviveln är inte påträffad i Södermanland men det bör inte vara en omöjlighet att hitta den här. Jag har själv hittat den i Östergötland, i Vist socken.

Sökandet efter sötvedel i och invid den före detta grusgropen nära Tacktorpsjön gav inget resultat. I en slänt växte däremot ett kraftfullt bestånd av palsternacka! Runt omkring palsternackorna växte gott om relativt unga sälgar. - Palsternacksblommor med sälgar intill, ja mycket riktigt där klängde en myskbock i en blomsterflock. Den stora skalbaggen verkade slö. Om det var på grund av att den mist ett ben, av allt pollen den ätit eller något annat är svårt att sia om.

Cykelturen gick vidare från Berga, genom Borsökna, på grusvägar förbi gården Faskunge och därifrån på skogsstigar mot Kälby. Strax innan Kälby, där stigen korsas av en mindre kraftledning och en sträcka öster därom, växte rikligt med sötvedel (också noterat i Sörmlands flora). En noggrann genomsökning gav dock ingen sötvedelspetsvivel. Tyvärr kunde jag konstatera att det ymniga sötvedelbeståndet om några år säkert kommer att gå en tynande död till mötes. Söder om stigen är den forna åkermarken granplanterad, så om några år kommer mörkret att lägga sig över den nu solbelysta stigkanten. Möjligtvis kan sötvedeln komma att överleva invid själva korsningen mellan stig och kraftledning, om solen får tillräckligt med spelrum där.

I samband med en bilfärd 2003-08-04 stannade jag till vid en fårhage vid Rosendal strax norr om Strängnäs. Tanken var att söka efter *Aphodius contaminatus*, en liten dyngbagge som lever i fårspillning. Tidigare har jag hittat *contaminatus* i Kisa socken i Östergötland, just i en fårbetad skog. Arten är ännu inte funnen i Södermanland. Letandet resulterade i *Aphodius equestris* och *scybalarius* men ingen *contaminatus*.

Under rotandet runt i hagen kom en tacka fram och tittade stint på mig, liksom undrande över vad jag var för en knäppskalle som petade och plockade i hennes spillning. Näst intill generad drog jag mig undan och vandrade längre in i hagen. Där växte en grov, halvdöd och välperforerad gammal säl. På en intilliggande sälglåga blänkte det till! – En täckvinge av myskbock vittnade om att det säkerligen var just denna art som låg bakom huvuddelen av perforeringen. – Vilken Aromia-sommar!

Myskbock
Aromia moschata ♀

Hg - 2004

För mig tog det alltså 20 år att hitta den första myskbocken men därefter har fynden duggat tätt. Det är i och för sig inte ovanligt att det är lättare att hitta ett andra exemplar eftersom man får en viss blick för arten i fråga efter det första fyndet. Jag vågar dock, kanske lite oförsiktigt, påstå att myskbocken inte är allmän i vare sig Linköping med omnejd, Närke eller Södermanlands inland. Att mitt uttalande beträffande Södermanland är begränsat till inlandet beror på att Peter Wärmling i Södertälje och Göran Liljeberg i Västerlångbro har berättat att det finns gott om myskbock i östra Södermanland.

Myskbocken är sedan år 2000 rödlistad kategori NT (Missgynnad) i Sverige. I boken Insektsnag i bark och ved beskrivs att arten ”har minskat kraftigt under senare tid och är numera lokal”. Vidare beskrivs att den ”kan fortfarande förekomma i tämligen stort antal på begränsade lokaler med gamla, solbelysta sälgar”.

I boken Sveriges landskapsinsekter representerar myskbocken Bohuslän. Där kan vi läsa att ”Myskbocken fanns ursprungligen i större delen av landet men har på senare år försvunnit från många områden, en följd av att gamla exponerade sälgar och pilar inte fått stå kvar”. Där anges också att ”Myskbock är vanlig i Bohusläns skärgård”.

Med bakgrund av allt detta kan det bli mycket intressant att sammanställa data över myskbocksfynd från Södermanland med intilliggande landskap. Så om du har något eller några gamla eller nya fynd av *Aromia moschata* är jag mycket tacksam om jag får ta del av dem. Om jag får in tillräckligt många rapporter har jag för avsikt att återkomma i Graphosoma med en sammanställning. Rapportera med så mycket data du har kring respektive fynd, gärna strukturerat enligt ArtDatabankens formulär. Berätta också om du vill att jag ska rapportera fynden vidare till ArtDatabanken.

Skriv, ring eller e-posta till:

Håkan Gustafson
Skivlingsvägen 10
633 58 ESKILSTUNA
016-13 00 98, 070-308 27 79
h.g-son@telia.com

Litteratur:

- Ehnström, B. & Axelsson, R. 2002. Insektsnag i bark och ved. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Forsslund, M. & Forshed, N. 2000. Sveriges landskapsinsekter Sveriges Entomologiska förening.
- Gärdenfors, U. (ed.) 2000. Rödlistade evertebrater i Sverige 2000 – The 2000 Red list of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Rydberg, H. & Wanntorp, H-E. 2001. Sörmlands flora Botaniska Sällskapet i Stockholm.